№ 108 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 3 1905 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 3 № 108

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վերջին տեղեկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայ-կաթոլիկների աղերսագիրը. Նամակ Դարալագեազից. Նամակ Շուշուց. Նամակ Մելիտոպոլից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Պարիզից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ականատեսները հետեւեալն են հաղորդում վերջին խառնակութիւնների մասին, որոնք տեղի են ունեցել մայիսի 30 և 31-ին Շարուրում։

Մայիսի 30-ին երեկոյեան հայ Ուլիա Նորաշէն գիւղի վրա յարձակվում են շրջակայ գիւղերի Թուրքերը։ Գիշերվայ պատճառով յարձակումը ընդհատվում է։ Հայերը, օգտվելով մթութիւնից, փախչում են գիւղից և պատսպարվում մօտակայ բարձրաւանդ մի տեղում, որը յարմարեցնում են պաշտպանութեան համար։ Թուրքերը առաւօտը լրացնում են իրանց աւերիչ գործը Ուլիա-Նորաշէն գիւղում և յարձակվում են մօտակայ Ալաքլու և ուրիշ հայ գիւղերի վրա։

Հայերը, տեսնելով ընդհանուր շարժում Թուրքերի մէջ, վճռում են հաւաքվել մի տեղ և չորս գիւղ պատսպարվում են Խանլուխլար գիւղում, ուր օգնութեան գալիս են 120 ռուս զինուոր և 100 կօզակ։ Հայ երիտասարդներից կազմվում է պաշտպանների մի խումբ, բաղկացած 60 հոգուց։ Հայ պաշտպանները պայմանաւորվում են յարձակողական ոչ մի գործ չը կատարել և միայն պաշտպանվել, աշխատելով հանգստացնել յուզմունքը։

Մայիսի 31-ի ցերեկվայ ժամի 10—11-ի մօտերքը յանկարծ սկսում են երեւալ քիւրդեր, որոնք շրջապատում են և պաշարում Խանլուխլար գիւղը։ Պաշարվածները շուտով համոզվում են, որ քիւրդերը չափազանց մեծ թւով, լաւ զինված և մի և նոյն ժամանակ լաւ վարժված են զինախաղի մէջ։ Քիւրդերի թիւը մի ռուս օֆիցերի կարծիքով կարելի էր հաշուել մօտ 3000 հոգի։

Քիւրդերի յարձակմանը դիմադրում են զինուորները և կօզակները։ Երեկոյեան ժամի 7-ի մօտերքը զինուորներից մօտ 25 հոգի, սպառելով բոլոր փամփուշտները, քաշվում են դէպի երկաթուղու կայարանը։

Թէ որքան կորուստ են ունեցել զինուորները և քիւրդերը, դեռ չէ կարելի որոշել։ Զինուորներից 17 հոգի բացակայ են նկատվել, բայց սպանված են նրանք թէ թագնված—յայտնի չէ։

—

Երեւանի մեր թղթակից Ա—Դօ մայիսի 31-ից հաղորդում է հետեւեալը.

Առաջին լուրը, որը այսօր վաղ առաւօտ տարածվեց քաղաքում, մի այգեպան հայի սպանութեան դէպքն էր Կօնդ քաղաքամասի այգիներից մէկում, տեղի ունեցած Թուրքերի ձեռքով. կը նշանակէ Թուրքը ճակատ առ ճակատ չը կարողանալով սպանել, դիմում էր գաղտագողի սպանութեան։

Շուկան նորից փակ մնաց և յարաբերութիւնները լարված, Թուրքերը դարձեալ չէին վստահանում դուրս գալ։ Պէտք էր այս դրութեանը վերջ դնել մի կերպ. մանաւանդ քաղաքում չէին գտնվում Շէյխ-ուլ-իսլամը և Կարապետ վարդապետը։ [illegible] հաշտութեան [illegible]—կրօնական Թափօրը—այս անգամ հայերի կողմից չընդունվեց. Նա իր նշանակութիւնը կորցրել է, որովհետեւ առաջին անգամ կատարած Թափօրից յետոյ տեղի ունեցաւ երդմնազանցութիւն Թուրքերի կողմից։ Եւ որոշվեց դիմաւորումն առանց Թափօրի, որը տեղի ունեցաւ ժամը 11-ին։ Գէօյ մզկիթից դուրս գալով շէյխ-ուլ-իսլամը ղազիի, հոգեւորական դասի և բաւականաչափ Թուրք ժողովրդի հետ շուկայով առաջացաւ դէպի քաղաքային այգին, իսկ Լուսաւորիչ եկեղեցուց դուրս գալով Կարապետ վարդապետը, հոգեւորական դասի և սահմանափակ թիւ ժողովրդի հետ, հանդիպելով շէյխ-ուլ-իսլամին և միասին բարձրանալով քաղաքային այգու կենտրոնի հրապարակը, նստեցին նստարանների վրա, որտեղ եկան նահանգապետը, գեներալ Շվեցով մի քանի պաշտօնեաներով։ Ութ օրվայ ընդհարումներից յետոյ առաջին անգամ կատարեալ անվստահութեամբ մօտենում էին միմեանց հայ ու Թուրք ժողովուրդները։ Առաջինը խօսեց շէյխ-ուլ-իսլամը. ամօթալի համարելով քսաներորդ դարում նման ընդհարումներ երկու ժողովուրդների մէջ, յայտնելով, որ գազաններն անգամ չեն գործում այդպիսի բարբարոսութիւններ, որպիսին մենք, վերջերում յորդորեց մոռանալ ինչ որ կատարվել է և տեղի է ունեցել և հաշտութեամբ անցնել գործի։ Ապա խօսեց Կարապետ վարդապետը Թուրքերէն լեզուով, թէև ոչ վարժ կերպով։ Նա յայտնեց, որ մենք չենք եկել հաշտվելու, այլ բացատրվելու և միմեանց հասկանալու թէ ուր է տանում մեզ այս սկսած կործանաբեր գործը։ «Մենք մի անգամ հաշտվեցինք, երդվեցինք, բայց դուք երդմնազանց եղաք առաջինը յարձակվելով հայերի վրա. դեռ այսօր առաջին անգամ այստեղ ոտք դրած Շէյխ-ուլ-իսլամը դուք նրա ներկայութեամբ սպանեցիք մի խեղճ այգեպանի։ Եթէ ուզում էք հաշտվենք, գնացէք հանգիստ ձեր գործին, շաբաթների և ամիսների ընթացքում ձեր խաղաղութեամբ համոզեցէք մեզ գործով, որ դուք այլ ևս առիթ չէք տայ կոտորածի և հաւատացած եղէք, որ հայը չի դիպչի ձեր և ոչ մի մազին։ Այլապէս նա պատրաստ կը լինի իրան պաշտպանել բոլոր ուժով։

Կարապետ վարդապետի այս խօսքերից յետոյ խօսեց նահանգապետը, անուանելով արատ Երեւանի ժողովրդի անուան նրա արարքը։ Եւ ապա խօսեց գեներալ Շվեցով, յայտնելով, որ եթէ երկու ժողովուրդները իրանց հոգեւորականների յորդորներից յետոյ չեն կամենայ հաշտվել, այն ժամանակ զինուորի գնդակը կը գայ նրանց հաշտեցնելու։ Մի երկու խօսք էլ խօսեց պարսից հիւպատոսը և ժողովուրդը ցրվեց։ Նորից Թուրքերը քաշվեցին և շուկան մինչև երեկոյ դարձեալ փակ մնաց։ Վաղը հազիւ թէ շուկան բացվի, եթէ բացվի էլ մի մասը միայն. այժմ հայերը մտադիր են իրանց խանութները դուրս տանել մութ չարսուներից—պարսկական լաբիւրինթոսներից, որովհետև հրդեհվելու ուրուականը հազիւ անհետանայ Նախիջևանի դէպքերից աչքը վախեցած հայ վաճառականի տեսողութիւնից։

Գաւառներից և շրջակայ գիւղերից ստացվում են խռովութիւնների, սպանութիւնների և կողոպուտի լուրեր անընդհատ։ Այսօր հեռագիր կար Ուլիա-Նորաշէն գիւղի վրա տեղի ունեցած Թըրքական յարձակման մասին։ Ասում են իբր մի հարիւրակ հետևակ զօրք ընդհարվել է խուժանի հետ. մանրամասնութիւններ պակասում են։

Ընդհարումները մեծ չափեր են ընդունել Ղամարլուի շրջակայ գիւղերում։

Ընդհարումներ տեղի են ունեցել նաև Աշտարակի և նրա շրջակայ գիւղերի մէջ։

Մի խօսքով հրդեհը տարածվել է ամբողջ գաւառներ. թէ ուր է տանում մեզ այս աւերը, մարդու ուղեղը կանգ է առնում լուծելու։

—

Ստացանք հետեւեալ հեռագիրները.

Երեւան, 1 յունիսի, 7 ժամ 32 րոպէ երեկոյեան.

«Շարուրի գաւառում բոլոր հայ գիւղերը այրվում են. բոլորը կողոպտված են։ Բոլոր գաւառներում, առանց բացառութեան, խմբական յարձակումներ, կողոպուտներ և սպանութիւններ են կատարւում։ Անզէն հայերը զրկված են ամեն տեսակ օգնութիւնից։ Ընդհանրապէս նահանգի բոլոր հայ ազգաբնակութեան դրութիւնը կրիտիքական է։ Կարիքը մեծ է»։

Ռուբէն

—

Երեւան, 1 յունիսի, 5 ժ. 10 ր. երեկ.

«Բաշնորաշէնից հեռագրում են, որ գաւառում տեղի ունեն սպանութիւններ, հայ գիւղերն այրվում են, բացի Խանլուխլարից։ Խանլուխլարը շրջապատված է։ Այժմեան ալիինայի կոտորածներն ու կողոպուտները վերագրվում են նրան, որ Երեւանի առաջին դէպքերից յետոյ խիստ միջոցներ ձեռք չառնվեցին նահանգը պաշտպանելու համար։ Դաւալուի վիճակը երկիւղալի է»։

Լեւոն

—

Նախիջեւան, 1 յունիսի, 5 ժ. 45 ր. երեկ.։

«Շխմահմուդում, արտերի մէջ, մայիսի 30-ին սպանել են 2, վիրաւորել 4 հայ։ Շարժումը տարածվել է Շարուր-Դարալագեազի գաւառը։ Բաշնորաշէնում ոչնչացված են 100-ից աւելի հայ տներ։ Ամբողջովին այրել, կողոպտել են Վարմազիար, Ալակլու, Կէշտագ, Խանլուխլար և ուրիշ գիւղեր։ Երկաթուղու մօտերը զօրքերն ամբողջ օրը Թուրքերի դէմ հրացանաձգութիւն արին։ Տասնեակներով հայեր սպանված են։ Հեռագիրը փչացրել էին, վերաշինվեց։ Այդ վայրերը մեկնեց Ալիխանով-Աւարսկին»։

Օրէնս Սեսմեն

—

Երեւան յունիսի 1-ին։

Երէկ ամբողջ օրը Թուրքերը և ձիաւոր քրդերը թալանում և այրում էին Շարուրի գաւառի Խանլուխլար, Ալաքլու, Ուլիէ-Նորաշէն, Տաշարխ, Քէշտաս և Վարմազան հայ գիւղերը։ Զոհերի թիւը դեռ չէ որոշված։ Խանլուխլարում կենտրոնացած հայերը շրջապատված են Թուրքերով և քրդերով։

—

Երեւան 2 յունիսի, 8 ժ. 42 ր. առաւօտ.

«Նորից Թուրքերը սպանեցին մի հայի և կողոպտեցին մի խանութ։ Շարուրում զինված Թուրքերը կողոպտում և կոտորում են հայ գիւղերը։ Թէզխանաբ գիւղը Դարաչիչագի մօտ Թուրքերն այրեցին։

Թեմական առաջնորդ Կարապետ վարդապետը էջմիածին գնաց և այնտեղից կը մեկնի Թիֆլիս»։

Լեւոն վարդապետ

—

Ջուրզունա, (Կարսի շրջան) 31 մայիսի.

«Մահմեդական ազգաբնակութիւնը գրգռված է։ Չէ կարելի շրջել գիւղերը, մթերքներ գնել։

(Մասնաւոր առեւտրական հեռագիր)

—

Ռուսական հեռագրական գործակալութեան Բագուի գործակալը հեռագրել էր, որ Միքայէլ Բաղդասարեան անունով մի հայ ատրճանակ է արձակել ձիաքարշի մէջ նստած Թուրքերի վրա և վիրաւորել նրանցից մէկին։

Այդ առիթով ստացանք Բագուից հետեւեալ հեռագիրը.

«Բաղդասարեանի գործը թիւրիմացութեան արդիւնք է, եթէ աւելին չասենք։ Բաղդասարեանը դրսից եկած մի մանուֆակտուրիստ վաճառական է, որ Թիֆլիսի բանկում 1700 րուբլու բէնտա մանրացնելով, կառքով գնում էր Ռոսսիյսկէ Ընկերութիւնը յետ գնելու իր անունով ստացված ապրանքը։ Երբ նա անցնում էր Ալէքսանդրեան լողարանի դիմացով, յայտնի չէ ուտեղից ատրճանակ արձակեցին, որ թեթեւակի կպաւ ձիաքարշով գնացող Մանսուրովին։ Թուրք ամբոխը, ենթադրելով որ Բաղդասարեանն էր ատրճանակ արձակել, յարձակվեց նրա վրա և սկսեց ծեծել։ Սաստիկ ջարդված Բաղդասարեանին հազիւ աջողվեց տանել ոստիկանատուն»։

Տէր-Միքելեան

—

«Ցնօրիս-Փուրցելին» հեռագրում են.

«Շարուր-Դարալագեազի Թուրքերն ըսկսել են կոտորել հայերին, որպէս զի Երեւանի և Ղամարլուի վրէժը հանեն։ Իսկոյն այդ վայրն են գնացել 1 հարիւրեակ կազակ և 1 վաշտ հետեւակ պոլտաւեան գնդից։ Մայիսի 30-ին Թուրքերը յարձակվեցին Ուլիա-Նորաշէն և Խանլուխլար գիւղերի վրա։ Զինուորները 2 անգամ հրացան արձակեցին Թուրքերի վրա և յետ քշեցին նրանց, բայց Թուրքերը յետոյ նորից արշաւեցին և վաշտը չը կարողանալով դիմադրել ու անկարգութիւնները վերջացնել, յետ քաշվեց։ Ուլիա-Նորաշէնում 2 օր է կոտորած է և հրդեհ։ Ջուլֆայի ճանապարհի բոլոր բանուորները ցրվել են զանազան կողմեր և թագնվել»։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ-ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐԻ ԱՂԵՐՍԱԳԻՐԸ

—

Յունիսի 1-ին Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցով-Դաշկովին ներկայացաւ մի պատգամաւորութիւն Անդրկովկասի հայ կաթոլիկների կողմից և մի աղերսագիր մատուցեց հայ-կաթոլիկ համայնքի եկեղեցական—հասարակական կարիքների մասին։ Այս աղերսագիրը կազմելուն մասնակցել և ստորագրել են 17 պատգամաւորներ թէ Թիֆլիսից և թէ Անդրկովկասի 12 քաղաքներից և գաւառներից եկած։ Պատգամաւորութիւնը բաղկացած էր 3 հայ-կաթոլիկ վարդապետներից (Ծուխունեան, Նահապետեան և Գաղատոսեան) և 4 աշխարհականներից (Խրիմեան, Գուրգէնեան, Բէբուրեան և Սարուխանեան)։ Պատգամաւորութեան կողմից Ա. Սարուխանեան ներկայացրեց աղերսագիրը և բերանացի բացատրութիւններ տուեց Փոխարքային խնդրագրի էական կէտերի մասին։ Կոմսը պատասխանեց, որ այդ խնդիրը յայտնի էր իրան, բայց նրա իրագործումը իրանից չէ կախված և խոստացաւ ներկայացնել Պետերբուրգ կենտրոնական վարչութեան։

Աղերսագրի համառօտ բովանդակութիւնը հետեւեալն է։

Կովկասի հայ-կաթոլիկները, որոնց թիւը հասնում է 50,000-ի, բաղկացած են գլխաւորաբար նախկին Թիւրքահպատակներից, որոնք 1829 և 1878-ի պատերազմներից յետոյ դարձել են ռուսահպատակ։ Իսկ Թիւրքիայում կաթոլիկ հայերը վաղուց ունեն ինքնուրոյն եկեղեցական վարչութիւն, սեփական եպիսկոպոսներ և նոյն իսկ յատուկ պատրիարք, որ նստում է Կ. Պոլսում։ 1878-ին Ռուսաստանին միացած 2 նահանգի, այն է Բաթումի և Կարսի նահանգների հայ-կաթոլիկները (Արդուինի թեմ) ունէին արդէն իրանց հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսը, որ վախճանվեց 1887-ին և նրանից յետոյ զրկված են այդ իրաւունքից։ Բուն Անդրկովկասում ռուսաց տիրապետութեան ժամանակ տեղացի հայ-կաթոլիկներին հովուել են նախ լատին կապուցին կրօնաւոր-

ներ և ապա նրանք ենթարկվել են Տիրասպոլեան (Սարատովի) լատին եպիսկոպոսին։ Այս ենթարկումն ըստ օրէնքի (XI հ. I մ. 75 և 104 յօդ. ծանօթ.) միայն ժամանակաւոր է եղել, բայց նա տեւում է մինչև հիմա։ Մի կարճ ժամանակ, 1844-ից մինչև 1854 հայ-կաթօլիկները ունեցել են սեփական կառավարիչ, հայր Շահզուլեան, որի մահից յետոյ հիմնվել է Ախալցխայում 3 անդամից բաղկացած «հայ-կաթօլիկաց հոգևոր կառավարութիւն», որ մի անուանական և անօգուտ հիմնարկութիւն է եղել, որովհետև ոչ մի որոշ իրաւունք և իշխանութիւն չէ ունեցել։ Իսկ Թեմակալ լատին եպիսկոպոսը, թէ իր մեծ հեռաւորութեան պատճառով և թէ շնորհիւ այն հանգամանքի, որ նա ծէսով և լեզուով օտար է և տեղեակ չէ հայ-կաթօլիկ եկեղեցու առանձնայատկութիւններին, չէ կարողացել ոչ մի կարգ մտցնել և ամենևին բաւականութիւն չէ տուել հայ-կաթօլիկների իրական հոգևոր պահանջներին։ Դրանից առաջացել են անընդհատ վէճեր և անկարգութիւններ։ Ռուս կառավարութիւնն ինքն էլ զգացել է այս վիճակի անյարմարութիւնները և այլ և այլ ժամանակ աշխատել է կանոնաւորել այս անբնական դրութիւնը, բայց դեռ ոչ մի վերջնական կարգադրութիւն չէ իրագործվել։ Ուստի հայ-կաթօլիկները խնդրում են հանել իրանց վերջնականապէս լատին եպիսկոպոսի իրաւասութիւնից, տալ սեփական հայ-կաթօլիկ եպիսկոպոս, գոհացնելով մի և նոյն ժամանակ հետևեալ կարիքները։

1. 1903 ապրիլ 14-ի Բարձրագոյն հրամանով որոշված է նշանակել հայ-կաթօլիկների համար «Հայոց Առաքելական Կառավարիչ» Թեմական առաջնորդի իրաւունքներով։ Այս պաշտօնի համար նշանակել տէր Պօղոս վարդապետ Նահապետեանին, մինչև որ եպիսկոպոսական աթոռը հաստատվի և ծխական համայնքների ընտրած իրանց համար եպիսկոպոս։ Այս եպիսկոպոսի իրաւասութեան ենթարկել բոլոր այն հայ-կաթօլիկներին, որոնք ապրում են Անդրկովկասի սահմաններից դուրս, ինչպէս՝ հիւսիսային Կովկասում, Խերսոնում, Բէսարաբիայում և այլն։

2. Բանալ շուտով հայ-կաթօլիկաց դպրանոց (սէմինարիա)։

3. Վերականգնել և պահպանել հայ-կաթօլիկ եկեղեցու բոլոր կանոնական իրաւունքները և արտօնութիւնները, առանձնապէս ա) բոլոր եկեղեցական-վարչական անձերը՝ սկսած եպիսկոպոսից մինչև եկեղեցու երէցփոխները պէտք է ընտրվեն ծխական համայնքների կողմից. բ) բոլոր ծխական դպրոցների թէ ուսումնական և թէ տնտեսական մասերի մատակարարութիւնը յանձնել հոգևորականութեան և ժողովրդից ընտրված հոգաբարձական խորհրդին.

4. Այն պետական դպրոցներում, որոնց մէջ բաւական թւով հայ-կաթօլիկ աշակերտներ կան, նշանակել նրանց համար հայ-կաթօլիկ կրօնուսոյցներ։

5. Թոյլ տալ, որ հայ-կաթօլիկների կողմից ընտրված մի անձ՝ մասնակցութիւն ունենայ Թիֆլիսում այն բոլոր հարցերի քննութեան մէջ, որոնք վերաբերում են հայ-կաթօլիկ եկեղեցական համայնքներին։

6. Հայ-կաթօլիկ եպիսկոպոսի աթոռատեղին հաստատել Թիֆլիսում։ Իրաւունք տալ առանձին եկեղեցի կառուցանել Թիֆլիսում հայ-կաթօլիկ դաւանութեան համար։ Թիֆլիսի կաթօլիկաց Վերափոխման եկեղեցին թողնել լատինածէս կաթօլիկներին, այն պայմանով, որ նրա ինչքերից բաժին հանվի ապագայ հայ-կաթօլիկ եկեղեցուն։ Թէ այս և թէ այլ կարևոր շինութիւնների համար դրամական նպաստ յատկացնել հռոմէական-կաթօլիկաց յատուկ դրամագլխից (Օրէնքի XI հ. I մ. 130 յօդ. համաձայն։)

Ս.

ՆԱՄԱԿ ԴԱՐԱԼԱԳԵԱԶ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Արփա գիւղ, մայիսի 18-ին

Նախիջևան գաւառի Դարաչագեազի սահմանին մօտ գտնվող Աղխաչ գիւղի հայերի վրա մայիսի 14-ին օրը ցերեկով յարձակվում են նոյն գաւառի Իթղանի, Բզդովի և Լուխի Թուրքերը։ Հայերը ոչխար կթելիս են լինում, Թուրքերը խլում են նրանցից ոչխարները և տանում։ Գիւղացիք, հաւատացած լինելով, որ դրանով ազատվելու չեն Թուրքերից, նոյն օրը երեկոյեան վեր ցնում են իրանց մնացած կարողութիւնը և տեղափոխվում Գորադուզ։ Աղխաչում Թուրքեր էլ կան—18 տ., իսկ հայերը 19 տ.։ Միևնոյն օրը Առինջի հայերին վրա են տալիս Շաղի, Ղարաբոյաղի, Թրքէշի, Սալասուրի, Ռամէլինի, Քեօլանի և ուրիշ մօտակայ գիւղերի Թուրքերը, յափշտակում են գիւղացիների կայքը, անասունները, մի քանի մարդ են սպանում և մի կին առևանգում։

Մայիսի 15-ին Բադամլու հայ և Թուրքաբնակ գիւղի վրա յարձակվում են Առինջը ապատակող Թուրքերը, կողոպտում են հայերի կարողութիւնը, անասուններ, սպանում են մի քանի մարդկանց և երկու կին առևանգում։

Մայիսի 16-ին Ողբինի հայ և Թուրքաբնակ գիւղի (հայերը 13 տ., Թուրք. 21) հայերը ենթարկվում են նոյն գիւղի, Իթղանի և Հաւուշի Թուրքերի յարձակմանը։ Հայերը փախչում են գիւղից և մտնում Գորադուզ հայաբնակ գիւղը։ Միւս օրը նրանցից մի քանիսը գնում են իրանց գիւղը տեսնելու. ամեն ինչ տարված է լինում և եկեղեցու կահկարասիքներն անգամ կոտրատված ու անպէտք դարձած։ Այդ գիւղացիների դրութիւնը ողբալի է. նրանք առ այժմ ապրում են գորադուզցիների հաշւով։ Գալ օրերի պատկերը ահարեկիչ ազդեցութիւն է թողնում թշուառացածների վրա։

Նոյն օրը 52 տնից բաղկացած հայաբնակ Սէս գիւղը բոլորովին կողոպտվում է Աղխաչի, Իթղանի, Բզդովի և Լուխի Թուրքերի ձեռքով։ Բնակիչները ապաստանում են Մարտիրոս գիւղը։

Ալմալուի 52 տներից բաղկացած հայերի բոլոր անասունները յափշտակել են Իթղանի, Լգըրթի, Բզդովի և մօտակայ գիւղերի Թուրքերը։

Ջայրի գիւղի Թուրքերը յարձակվել են իրանց գիւղի թւով 4 անգամ քիչ հայերի վրա, կողոպտում են տները և խանութները, այրում են 4 տուն, սպանում են մի քանի տասնեակ մարդիկ և առևանգում մօտ 7 կին և աղջիկ։ Հայերը ցրվել են մօտակայ հայաբնակ Շխմահմութ և Նազարաբաթ և այլ գիւղերը։

Դիգին Ալմալուի հասարակութեան Իթղան գիւղում գտնված դատարանը, այնտեղի գրագրի ասելով, կողոպտվում է նոյն հասարակութեան Թուրքերի ձեռքով։ Գործաթղթերի և իրեղէնների հետ տարված են գրագիր Ստ. Տէր-Ստեփանեանի գօրգերը և 210 րուբլի փող, որոնցից 100 ր. Սէս գիւղինն է, 50 ր. Գորադուզի, իսկ 60 ր. գրագրի։

Մայիսի 16-ին 86 տնից բաղկացած Սուլթանբազ հայ գիւղին վրա են տալիս Շաղա, Ղարաբօյաղի, Թրքէշի, Իթղանի, Գեառնի-Ջաթաղի, Բզդովի, Ողբինի, Լուխի և Աղխաչի Թուրքերը։ Գիւղը բոլորովին կողոպտվում է։ Յարձակման ժամանակ 4 հայ է սպանվում։ Թուրք էլ է սպանվում, բայց պարզ չէ, թէ քանի հոգի։ Հայերը փախչում են Մարտիրոս։ 7 տուն է այրված և եկեղեցին։ Այրված տների Թիւը Թուրքերի ձեռքով օրից օր աւելանում է։ Ժողովուրդը անպաշտպան է։

Այդ բոլոր տեղեկութիւնները հաւաքել եմ Գորադուզի և այնտեղ ապաստանած Աղխաչի և Ողբինի գիւղացիներից։

Գ. Յակոբեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Մայիսի 20-ին

Սարսափելի դրութիւն է։ Լարված, խռովայոյզ հոգեկան տրամադրութիւն...

Բագուի կոտորածի արձագանքը, Նախիջևանեան սարսափները ծանր կերպով ազդում են Շուշու վրա։ Ջայներ են հասնում, որ գնդակի հարուածը և սրի Ջարդը մօտեցել են Սիսեանի խաղաղ ազգաբնակութեան շէմքին։ Իսկ Սիսեանը Շուշու հետ երթեևկութեան, առևտրի բերանն է, նախադուռը։ Տաթևի շրջակայքում արդէն սկսվել է կոտորածը։ Գօրիսեցիք սարսափահար խումբ խումբ Շուշի են գալիս և օգնութիւն խնդրում...

Կարող ենք այս դրութեամբ յուսալ, որ այս «խօլերան», ինչպէս գեղեցիկ կերպով բնորոշեց մի փորձված անձ, չի վարակի և մեր երկիրը—Շուշին, գիւղերը...

Յոյսը տատանման մէջ է։

Թուրքերի թաղում պատերից պոկոտում են գրգռող բովանդակութիւն ունեցող թղթեր. «Թող կորչեն Թուրքերը... պէտք է կոտորել նրանց»։ Նոյնը զանազան բովանդակութեամբ և հայերի մասին...

Կարճամիտները գրգռվում են։

Հին հին վիրաւորանքների, հասարակական անցքերի պատմութիւններ են նորոգվում։ Իրար սրտնեղութիւն են յայտնում մասնաւոր դէպքերի մասին։—Ի՞նչու այս ինչ հային սպանեցին, ի՞նչու այն ինչ սէյիդին ապտակեցին...

Եւ ի՞նչու համար են այս պատմուածքները։ Արդեօք միջո՞ց արդարանալու իրար առաջ դժբաղդութեան դէպքում։

Միջոցներ են ձեռք առնվում։ Պատրաստութիւններ են տեսնվում։ Յատուկ յանձնաժողովներ են ընտրվում երկու ազգից էլ, որ սովորական, մասնակի երևոյթներն իրանց մէջ դատեն, որ չարամիտներին, սրիկաներին զսպեն և չը թողնեն մարդատեցութեան, խուժանի կատաղութեան դաւեր սարքելու, որ ամեն մի դիպուածի մեծ ծաւալ, ընդհանուր բնաւորութիւն չը տան և խեղդեն սաղմի մէջ...

Շատ համակրելի ձեռնարկութիւն։

Խորին վշտի և ցաւակցութեան հեռագիրներ ուղարկվեցին Նախիջևան Շէյխ ու-իսլամին և առաջնորդին քաղաքի կողմից, աղերսելով անմիտ կոտորածի առաջն առնել։

Բացված է և հանգանակութիւն։

Եւ իրաւ, ի՞նչ կայ մեր մէջ։ Ոչ հող ունենք բաժանելու, ոչ փող և ոչ առևտ իրար կոտորելու։ Դարեր շարունակ ապրել ենք իրար հետ իբրև եղբայրներ, հարևաններ, անցնենք և երկունքի ծանր տարին...

Տ.

ՆԱՄԱԿ ՄԷԼԻՏՕՊՕԼԻՑ

—

Մայիսի 15-ին

Եկեղեցական կալուածները կառավարութեան ձեռքն անցնելուց յետոյ տեղիս հասարակական գործերը բոլորովին կանգ առան։

Եկեղեցապատկան խանութների տարեկան եկամուտից մօտ 800 րուբլի ռոճիկ էր տրվում քահանային և սպասաւորին. այդ համեստ եկամուտից զրկվելուց յետոյ, հետևապէս ոչ մի հնարաւորութիւն չը կար առանձին քահանայ պահելու և այդպէս էլ եղաւ։ Մեր եկեղեցին երկու տարուց աւելի փակ մնաց և ժողովուրդը զրկված մնաց կրօնական մխիթարութիւնից։

Անհնար համարելով այլ ևս առանց քահանայի մնալ, մեր փոքրաթիւ հայ հասարակութիւնը հրաւիրեց քահանայ, նշանակելով ռոճիկ մօտ 40 ր. ամիսը, վճարը հաւաքելով կամաւոր նուիրատուութեամբ։ Թէև բոլորը առանց տրտունջի մասնակցում են քահանայի ռոճիկի տուրքին, բայց այդ դրութիւնը երկար չէ կարող տևել, որովհետև նոյն իսկ քահանան ինքը դժուարանում է միջին կարողութեան տէր մարդկանցից ևւրաքանչիւր ամիս ռոճիկ ստանալ։

Ահա այդ դրութեանը վերջ դնելու համար, ժողովրդի համաձայնութեամբ, տեղիս Ստեփաննոս քահանայ Պապայեանը և երէցփոխ պ. Մ. Մոմճեանը միասին ներկայացան Տաւրիկեան նահանգի կառավարիչ սենատոր Տրէպօվին, որը այստեղի խառնակութիւնների պատճառով եկել էր Մէլիտօպօլ և մի առ մի նկարագրելով եկեղեցու, ուսումնարանի և ժողովրդի դրութիւնը (ուսումնարանը ապագայում փակվելուց զատ, երկիւղ կայ մօտերքս փլչելուց), խնդրեցին նորին գերազանցութիւնից միջնորդել ուր հարկն է վերադարձնելու ազգատիկ եկեղեցու խանութները իրանց 2 տարվայ 1600 րուբլի եկամուտով։

Կառավարիչը ժողովրդի ներկայացուցիչների խնդիրը լսելով և ըստ ամենայնի իրաւացի գտնելով, խորհուրդ է տուել նոյն պահանջը ներկայացնել գրաւոր, խոստանալով ամեն կերպ աշխատել Մէլիտօպօլի հայոց եկեղեցապատկան խանութները եկամուտների հետ միասին վերադարձնելու։

Այդ լուրը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ժողովրդին, որոնք հետևեալ օրը գրաւոր խնդրեցին սենատոր Տրէպօվին վերոյիշեալ խնդրի մասին միջնորդել ուր հարկն է։

Եմ. Հայր-Բաբամեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ինչպէս արդէն իր ժամանակին հաղորդել էինք, Կովկասի Փոխարքայի Նոր-Նախիջևանով անցնելու ժամանակ, կայարանում նրան ներկայացվեցին բազմաթիւ խնդիրներ Կովկասից այնտեղ ադմինիստրատիվ կարգով աքսորված հայերից։ Այժմ, ինչպէս հաղորդում է «Пр. Кр.» լրագիրը, Փոխարքայի դիւանից իմաց են տալիս Նախիջևանի ոստիկանութեանը, որ աքսորվածներից 20 հոգի ազատվում են պատժից և կարող են վերադառնալ Կովկաս։

—

Թիֆլիսում ստացված հեռագիրները տեղեկացնում են, որ Պետերբուրգում վախճանվել է հայ հասարակութեան մէջ յայտնի Կարապետ Եզեան։ Հանգուցեալը յայտնի էր իր մի քանի գրական աշխատութիւններով, որոնք վերաբերում են հայոց պատմութեան։ Եզեան կատարել է մի որոշ դեր մեր հասարակութեան կեանքում գործող հոսանքների մէջ։ Հանգուցեալը պետական ծառայութեան մէջ կատարել է զանազան պաշտօններ և յատուկ յանձնարարութիւններ։ Վերջին ժամանակ Եզեան ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի խորհրդի անդամ էր։

—

Նախիջևանի աղէտի զոհերի օգտին ստացանք. 1. Յ. Շալամեանից 10 ր., 2. Մի ոմն 5 րուբլի, 3. Կ. Յ. Բաբայեանից 5 ր., 4. Յ. Սուգանաճեանից 4 րուբլի։ Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածների հետ միասին 828 րուբլի 97 կոպէկ։

—

Թիֆլիսում, Թամամշեանի քարվանսարայի վաճառականները փակել էին իրանց խանութները, պահանջելով քրէհները պակասեցնել բաւական խոշոր չափերով—30—50%։ Այժմ Թամամշեանի քարվանսարայի տէրերը յայտնել են գործադուլ անող առևտրականներին, որ ներկայ առևտրական ծանր պայմանները աչքի առաջ ունենալով, իրանք խանութների 1905 թ-ի քրէհներից զիջում են անում 7000 ր. ամենից աւելի նեղված վաճառականների համար, թողնելով այդ գումարի բաժանելը առևտրականներից ընտրված անձերի վրա։

—

Թիֆլիսի հացթուխների գլխաւոր Պապալօվը անցեալ օրը յայտնեց քաղաքագլխի պաշտօնակատար իշխան Ջէրքէզօվին, որ վերջին երկու օրերը փուռերն են մտնում զանազան անձեր և սպառնում, որ հաց չը թխեն, եթէ ոչ կը սպանվեն։ Յայտնելով այդ տեղեկութիւնը՝ համքարի գլխաւորը խնդրում է ուպրաւայից պաշտպանութիւն։ Իշխան Ջէրքէզօվը նրան ուղարկեց նահանգապետի մօտ։

—

«Journal des Débats» լրագիրը հաղորդում է, որ շուտով Ռուսաստանում զինաշարժի են կոչելու 4 զօրաբանակներ։ Դրանցից 2-ը Վարշավայի և Կիեվի զինուորական շրջաններինն են։ Արդէն միջոցներ են ձեռք առնվում, որ մօբիլիզացիայի ժամանակ խռովութիւններ և անկարգութիւններ չառաջանան»։

—

Ապրիլի 19 ից սկսած Ղզլարում մեր յայտնի տաղանդաւոր դերասանուհի տիկին Սիրանոյշ տուեց 3 ներկայացում։ Ափսոս միայն, որ խմբի կազմը թոյլ էր։ Խմբի անդամներն էին, բացի յարգելի տիկնոջից՝ տ.տ. Փառանձեմ և Ստեփանեան, պ.պ. Աղեան, Բերոյեան, Ստեփանեան և Սաղաթչաքեան։ Խաղացվեցին. 1. «Տօսկա», 2. «Պաշտպան», 3. «Զաւակ» և «Տիկին եմ... տիկին եմ...» վօդըվիլը», 4. «Երկրորդ երիտասարդութիւն», 5. «Ռուզան» կամ «Հայրենասէր օրիորդ», 6. «Մէդէա», 7. «Հայրենական տուն» կամ «Հայրենիք» (տիկ. Սիրանոյշի բենեֆիսին) և 8. «Համլէտից» 3 գործողութիւնը, «Օրլեանի կոյսի» նախերգանքը և «Նախ մեռան, յետոյ ամուսնացան» վօդըվիլը։ Շնորհալի տիկին Սիրանոյշ, որին բաղդ ենք ունեցել տեսնելու աւելի լաւ պայմանների մէջ քան Ղզլարի խղճուկ բեմը, չը նայելով բոլոր այդ անյարմարութիւններին, այնուամենայնիւ փայլում էր իր դերերում,

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այսօր, Համբարձման տօնի օրը, տեղիս ս. Վարդանանց եկեղեցու գաւթում, պատարագից յետոյ, բազմաթիւ երկսեռ հասարակութեան ներկայութեամբ, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարվեց նորերս Հին Նախիջևանում տեղի ունեցած անմիտ եղբայրասպան կոտորածի զոհերի յիշատակին։ Հանդէսին ներկայ եղող տեղիս յաջորդ Սիօն վարդապետը և տեղական սիւնեցիների դպրին խօսեցին ցաւալի դէպքերի մասին, քարոզելով փոխադարձ բարի դրացիական և համերաշխութեան գաղափարը։ Դպրին իր կարճ ճառի մէջ շեշտեց, որ այս ցաւալի դէպքերը առաջ են գալիս շնորհիւ մահմեդականների խորին տգիտութեան և անհեռատեսութեան, որը դարձել է մի վարակիչ հիւանդութիւն, կարօտ բժշկութեան։ Սրանից երկու շաբաթ առաջ յարգելի դպրին շրջել էր մեր գաւառի նշանաւոր գիւղերը և քարոզել չը լսել չարամիտ մարդկանց և պինդ պահել հայ ժողովրդի հետ բարի դրացիական կապը, առանց որի Թիւրք գիւղական հասարակութիւնը կը քայքայէ և իր տնտեսական դրութիւնը։ Պէտք է ասած, որ որքան մենք մօտ ծանօթ ենք մեր և հարևան գաւառների Թիւրք ազգաբնակութեան հետ, կարող ենք վստահ լինել, որ նա երբէք չի խախտի հայերի հետ իր բարեկամական կապը, եթէ նրան «մութ ոյժերը» չը մոլորեցնեն»։

—

ՑԱՌԱՋԱՁՈՐ ԳԻՒՂԻՑ (Զանգեզուրի գաւառ) մեզ գրում են. «Սարսափելի աղքատութիւն է տիրում Ղափանի Ընձանան կոչված գաւառամասի հայկական շատ գիւղերում։ Ցորենի սօմարը (2 ր.) այժմս ծախվում է 3 ր. 20 կոպ.։ Շատ ընտանիքներ աղքատ են —բառիս բուն մտքով։ Աւելացրէք դրան և խորին տգիտութիւնը, որի մէջ խարխափում են յիշեալ գաւառամասի հայ գիւղօրայքը ու պատկերը կատարեալ է... Իսկ մեր գաւառամասի անտառապահ՝ «օբեզչիկները» հօ՝ մի մի կատարեալ պատուհասներ են մեր գիւղացիների համար։ Անտեղի «ակտեր» են, որոնցից սոխլված խեղճ գիւղացիները զրկվում են տարվայ այս պահուն իրանց դաշտային աշխատանքներից—այս կողմերից ոտքով Գորիս գնալ ու գալով... Իսկ ճանապարհները։ Մի հարցնէք այդ մասին։ Թուրք աւազակների ձեռքից պրծնում չը կայ։ Նրանք խմբերով վխտում են Բալըղըլ-Ղանի և Ուզուն-Մէշայի խիտ անտառների մէջ։ Օր չէ լինում, որ այդ կողմերով անցնողները չը կողոպտվեն յիշեալ աւազակներից։ Իսկ մեր գաւառամասի գիւղացիները այդ անտառների միջով են գնում Գորիս՝ «ակտերի» և նման դատաստանական ու այլ գործերի համար։ Երևակայեցէք մեր խեղճ գիւղացիների դրութիւնը»։

—

ՋԱՐԴԱԽԼՈՒԻՑ (Գանձակի գաւառ) մեզ գրում են. «Մեր գիւղացիք քանի տարի է շարունակ հացի պակասութիւն ունեն անբերրիութեան պատճառով, այնպէս որ գիւղացին սերմ անգամ չէր ստանում, մի կողմ թողած նրա չարչարանքը։ Այս տարի արտերը առատ հունձ էին խոստանում, բայց այս անգամ էլ կարկուտը զրկեց նրան հացից։ Մայիսի 29-ին, ժամը 3 ին, ճաշից յետոյ, մի թուխ ամպ լավեց և սկսեց մեղմ անձրև գալ, յանկարծ և անսպասելի կերպով այնպիսի խոշոր կարկուտ եղաց, որի նմանը ոչ ոք չէ յիշում։ Մի քանի րօպէի մէջ ծաղկափթիթ ծառերը ճղնակոտր եղան և կանաչազարդ դաշտերը մերկ անապատ դարձան։ Բանջարանոցները բոլորովին ոչնչացան։ Գիւղի մօտ արածող հարիւրաւոր սագերի հազիւ մի երրորդը ողջ մնաց։ Թէ որքան վնաս է հասցրել միւս անասուններին՝ դեռ ևս չէ որոշված։ Ամբողջ գիւղին սարսափ էր տիրել. եթէ մի քանի րօպէ աւելի շարունակվէր՝ գիւղը կը կործանվէր։ Հարուածը այնքան սարսափելի էր, որ նոյն իսկ տանիքների վրա կղմինտրը չը մնաց անվնաս։ Զը նայելով, որ մի քանի ժամ անցել է, բայց կարծես յունվարը լինի, այնպէս սպիտակած են դաշտերը։ Ողջ գիւղը հեղեղի մէջ կորել է։ Կասկածում են, որ տներ ևս պէտք է փլած լինեն, բայց հնար չը կայ ստուգելու, փողոցները լճացած են։ Վնասն ահագին է։ Առանց այն էլ պարտքերի տակ ճնշված գիւղացու համար մի նոր ցաւ ևս աւելացաւ»։

—

ՂԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Մայիսի 22-ին, կիրակի, քաղաքային վարչութեան դահլիճում կայացաւ Ղզլարի նորակազմ Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան առաջին ընդհանուր ժողովը, որտեղ ընտրվեցին վարչութեան անդամներ։ Շնորհաւորում ենք Ղզլարի հայ կանանց համարեա առաջին քայլը և ցանկանում ենք աջողութիւն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Հետաքրքիր է, թէ ինչպէս է գերմանական առևտրական աշխարհը նայում Ռուսաստանի վրա ներկայ պատերազմի առիթով։

Յիշեցնելով այն անկախ դիրքը, որ Գերմանիան այսօր ունի, շարունակում է «Berl. Tagebl.» թերթը. «Այդ անկախութիւնը չը պէտք է մեզ այնտեղ տանէ, որ անտարբեր մասնակցութիւն ցոյց տանք այն փոփոխութիւններին, որոնց այսուհետև կարող է Ռուսաստանի դրութիւնը ենթարկվել։ Հազարաւոր թելերով մենք կապված ենք Ռուսաստանի հետ. գերմանական կապիտալի բազմաթիւ միլիոններն են Ռուսաստան տեղափոխված։ Մենք Ռուսաստանի յաղթութիւններից ոչ մի շահ չունենք, բայց մեզ պէտք է մեծ հոգս պատճառէ այն հարցը, թէ արդեօք կը կարողանայ Ռուսաստանը ներկայ գժուարին կուսակցական աւերումները առանց ծայրայեղ միջոցների վերականգնել։ Ռուսաստանի պատերազմական ծախսերը շատ մեծ են։ Երբ Ֆրանսիան պէտք է 5 միլիարդ մարկ վճարէր Գերմանիային իբրև պատերազմական տուգանք, նրա կողմն էր կանգնած մի ուժեղ բանկային սինդիկատ նորերս վախճանված բարօն Ալֆօնս Րօտշիլդի ղեկավարութեամբ. «Ուր է այն Րօտշիլդը, որը պէտք է Ռուսաստանի պատերազմական ծախսերը ապահովացնի։ Եթէ մինչև անգամ արտաքին փոխառութեամբ այդ աջողվի, որտեղից պէտք է գտնել այն մեծ գումարները, որոնք պէտք է պետական պարտքի տոկոսները ծածկեն։ Ժողովրդի ոյժերը արդէն ծայրայեղ կերպով լարված են, լարել դրանից աւել, նշանակում է ժողովրդի բարեկաւութեան դէմ աշխատել և ծառը արմատից պոկել։ Ռուսաստանի պետական պարտքը պատերազմի սկզբից աւելացել է $2^{1}/_{3}$ միլիարդով և այժմ դարձել է $16^{2}/_{3}$ միլիարդ մարկ։ Ուրեմն տարեկան ամենաքիչը պէտք է 850 միլիօն տոկոս վճարել այդ գումարի համար։ Եթէ սրա վրա աւելացնենք և այն գումարը, որը կը հարկաւորվի վճարել իբրև պատերազմական տուգանք, այն ժամանակ կարելի է գաղափար կազմել ռուսաց բիւդջէտի մասին»։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐԻԶԻՑ

—

Մայիսի 29/16-ին

Այսօր, երկուշաբթի, մայիսի 30/17-ին, ժամը 3-ին կ. յ. Պարիզ հասաւ սպանիական թագաւոր պատանի Ալֆօնս XIII։ Ամբողջ Պարիզը զարդարվել է դրօշակներով, ծաղիկներով և 3 օր ամբողջ ցոյցեր և տօնախմբութիւններ են կատարվելու։ Այստեղից թագաւորը գնում է Լօնդօն՝ այցելութիւն տալու Էդուարդ թագաւորին։ Լրագիրները քաղաքական մեծ նշանակութիւն են տալիս այդ ուղևորութեան։

—

Ֆրանսիական խաղաղասէրները չեն վհատում։ Շաբաթ օր, մայիսի 20-ին, Տրօկադէրօի մեծ պալատում, 2000 հոգուց բաղկացած մի մեծ միտինգ կայացաւ յայտնի գիտնական Բերտըլօի և Լէօն Բուրժուայի նախագահութեամբ, ի յիշատակ Հաագայի կօնֆէրենցիայի 6-դ տարեդարձի։ Պրէնսանսէ, Ժօրէս, Բերտըլօ, տիկին Սեվերին և ուրիշ անուանի հռետորներ ճառեր խօսեցին և քուէարկեցին որոշումն—հրաւիրել կառավարութիւնը գումարել Հաագայում երկրորդ կօնֆէրենցիա։ Միտինգը ցաւ յայտնեց, որ եղբայրասպան պատերազմը Ծայրագոյն Արևելքում շարունակվում է։

—

Մեծ և փառաւոր էր նաև այն միտինգը, որ կայացաւ շաբաթ օր, մայիսի 28/15 ին, Տրիանիօնի դահլիճում, ներկայութեամբ մօտ 4000 ունկնդիրների, որոնց յայտնի սօցիալիստ Ժօրէսը խօսեց «Sur le Socialisme et la Patrie» (Սօցիալիզմի և հայրենիքի մասին)։ Երկրորդ անգամն է, որ ես լսում եմ Ժօրէսին. արդար և նա կարող է կոչվել հռետորների թագաւոր. նա այնպէս է ոգևորվում, յուզվում ճառելիս, որ ոստիւններ է գործում, ձեռքերը ձգում է օդի մէջ. նրա ահեղ ձայնը, թնդալով, իր շեշտով, իր ոգևորութեամբ ճնշում է ունկնդիրներին և զօրեղ տպաւորութիւն թողնում. ես նոյն իսկ կասէի, որ նա անդամալուծում է ունկնդիրների միտքը և թոյլ չէ տալիս որ և է առարկութիւն, բողոք յայտնել, այնքան համոզեցուցիչ են նրա խօսքերը։ Նրա այդ ճառը վաղուց սպասվում էր ամենքից, և կուսակիցներից և հակառակորդներից, որովհետև այդ ճառը պէտք է բացատրէր մի շատ կարևոր հարց, որ սաստիկ յուզում էր հասարակական կարծիքը, այն է՝ սօցիալիստները ընդունում և անհրաժեշտ են ճանաչում հայ(?) բենիքի գոյութիւնը և հայրենասիրութեան գաղափարը թէ ոչ։ Դա կենսական հարց էր և Ժօրէս, որ համարվում է սօցիալիստ կուսակցութեան ղեկավարը, չէր կարող թողնել Ֆրանսիայի հասարակական կարծիքը անորոշութեան մէջ այդ հարցի մասին։ Այդ կարծիքը տրամադրված էր այնպէս, որ սօցիալիստները հայրենիքի և հայրենասիրութեան գաղափարը չեն ընդունում և առաջացել էր նրանից, որ այդ կուսակցութեան ծայրայեղ գաղափարների ներկայացուցիչներից մինը, Հերվէն, նորերս արտասանած իր մի ճառի մէջ, սօցիալիստների վերջին կօնգրէսում, ուր կայացաւ բոլոր կուսակցութիւնների միացումը, յայտնել էր, թէ հայրենիքի գաղափարը անհեթեթութիւն է, թէ միակ օրինաւոր պատերազմը՝ քաղաքացիական պատերազմն է և թէ իր համար մի և նոյնն է լինել գերմանացի, թէ ֆրանսիացի, թէ միայն տիեզերային մարդասիրութիւնը կամ մարդկութիւնը ընդունելի է։ Այսպիսի խօսքեր մի պարագլխի բերանում (Հերվէն որոշ կուսակցութեան պարագլուխ է) գայթակղեցրել էր շատերին, իսկ շատերը ևս սկսեցին շահագործել այդ խնդիրը կուսակցութեան դէմ։

Եւ ահա ամենքը անձկութեամբ սպասում էին, թէ ինչ կասէ Ժօրէսը, որ ճանաչված է ամբողջ կուսակցութեան ընդհանուր ղեկավար։ Յայտնի էր, որ նա պէտք է խօսէր մայիսի 27-ին Հերվէյի վարդապետութեան դէմ։ Լսելով այդ՝ Հերվէն անձամբ եկել էր պատասխանելու և մայիսի 27-ի ճառախօսութիւնը մի պայքար էր, մի մենամարտ երկու պարագլուխների մէջ։

Ժօրէս իր հմտալից, փաստալից ճառով, որ տևեց 3 ժամ, իր ջախջախիչ լօգիկայով ջարդ ու փշուր արեց Հերվէի վարդապետութիւնը, իբրև անհեթեթ և անընական և ապացուցեց, թէ 1) ինչպէս մարդկութիւնը բաղկացած է անհատներից, նոյնպէս և ընդհանուր մարդկային հայրենիքը բաղկացած է մասնաւոր հայրենիքներից, որոնք բարոյական անհատներ են. 2) Այդ բարոյական անհատներից կամ հայրենիքներից իւրաքանչիւրը ունի իր սեփական դէմքը, իր լեզուն, իր հանճարը, իր աւանդութիւնները, որոնց պահպանութիւնը անհրաժեշտ է. նոյն իսկ, երբ երկրագնդի վրա համատարած տիրէ խաղաղութիւնը և տիեզերական եղբայրութիւնը,—սօցիալիստների երազը—նոյն իսկ այդ ժամանակ հայրենիքի պահպանութիւնը անհրաժեշտ է մարդկութեան կեանքի և առաջադիմութեան համար։ 3) Զանազան երկիրների մարդիկ կարող են եղբայրներ դառնալ, բայց ոչ հնարաւոր է, ոչ ևս ցանկալի, որ նրանք միակերպ նման լինեն միմեանց։ Մեր մոլորակի ապագայ կեանքի կազմակերպութեան համար բացարձակ հաւասարացումը և միակերպութիւնը ամենևին ցանկալի չէ և մի հատիկ կառավարութիւնը՝ անգործնական է։ Հարկաւոր է ինքնավար հայրենիքների դաշնակցութիւն. այդ է սօցիալիստների երազած միջազգային կազմակերպութեան եղանակը։

4) Անհրաժեշտ է այժմ գոյութիւն ունեցող հայրենիքների պաշտպանութիւնը։ Բնաւ պէտք չէ, որ պահեստի զինուորները գործադուլ անեն, բնաւ պէտք չէ վերացնել պատերազմը և անհրաժեշտ է դիմադրել բռնի նուաճման. եթէ Ֆրանսիայի ազգային անկախութեանը վտանգ սպառնայ, պէտք է սպառնացողի առաջը դուրս գալ, որովհետև, եթէ Ֆրանսիան նուաճվի Գերմանիայից, ֆրանսիացիները գերմանացի չեն դառնայ, ինչպէս կարծում է Հերվէն, այլ Գերմանիայի ստրուկները։

Պէտք է ի նկատի ունենալ, որ Հերվէն քարոզում է, թէ պէտք է ջնջել պատերազմը, վերացնել զօրքը և չը դիմադրել նուաճման, որովհետև, ասում է նա, բանուորի համար մի և նոյնն է—նրան ֆրանսիացի կապիտալիստ է խուզում, թէ գերմանացի. պէտք է աշխատել, ջնջելով հայրենիքները, միացնել մարդկութիւնը։

Բայց Ժօրէսը պատասխանում է, թէ մարդկութիւնը այսօր մի իդէալ է միայն, նա մի հաստատութիւն չէ. մարդկութիւնը դեռ չը կայ, նա պատրաստվում է, նա ծնվում է, նա իրագործված և կազմված չէ. միայն մարդկութեան մասերը, կտորներն են կազմակերպված, իսկ այդ կտորները՝ մանաւանդ հայրենիքներն են, որոնց ջնջումը կը նշանակէ ամբողջի ջնջումը։

Ուրեմն Ֆրանսիայի սօցիալիստների միացեալ կուսակցութիւնը իր գլխաւոր ղեկավար Ժօրէսի բերանով արտայայտում է այն թէօրիան, թէ հայրենիքի գոյութիւնը և հայրենասիրութեան գաղափարը անհրաժեշտ է մարդկութեան զարգացման համար։

Ի տեղեկութիւն այս նաև մեր սօցիալիստներին։

Հ. Առաքելեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

1 յունիսի

ՏՕԿԻՕ, 31 մայիսի։ Այստեղ շարունակվում է մինիստրների և աւագագոյն բարձրաստիճան պաշտօնեաների խորհրդակցութիւնը։ Պէկինում խաղաղութեան բանակցութիւններ բացվելու մասին տեղեկութիւններ ստանալուն պէս չինական կաբինէտը անյապաղ գումարվեց խորհրդակցութեան համար։—«Օրէօլ» հիւանդանոցային նաւը բռնվեց այն պատճառով, որ նրա վրա գտնվում էին մի կապիտան և 4 նաւաստիներ բրիտանական «Օլդգամիա» շոգենաւից, որին բռնել էր բալտիական էսկադրան Ֆորմօզայի մօտ։ «Կօստրօմա» հիւանդանոցային նաւը բաց է թողված, պօլտ-արթուրեան «Մօնգօլիա» հիւանդանոցային նաւը կը վերադարձվի Ռուսաստանին։—Սասէբօից Նագասակի եկած 123 ռուսներ այսօր ճանապարհ ընկան Շանհայ։ Ռուսները հիւսիսային Կօրէայում նահանջեցին դէպի Տումէն գետը։ 2000 մարդուց բաղկացած ռուսական զօրասիւնը հեծելազօրքի 4 էսկադրօնով և 4 թընդանօթներով աշխատում էր խուզարկութիւն կատարել, բայց գիշերը նահանջեցին։

ՄՕԴԺԻ, 30 մայիսի։ Ռուսները մի փոքր առաջ շարժվեցին Գիրին-Զանտուն ճանապարհով։ Նրանք սակաւ առ սակաւ լրացրին մուկդէնեան կռւի մէջ կրած կորուստները, բայց զօրքերի ընդհանուր թիւը շատ աւելի պակաս է 350 հազարից։ Օժանդակ զօրքերի մի քանի խմբեր գտնվում են ճանապարհի վրա ներքին Ռուսաստանից, բայց նրանք կուշանան։ Եապօնացիների դէմ կատարված բոլոր հակայարձակումները անկանօն բնաւորութիւն ունէին և հեշտութեամբ յետ էին մղվում եապօնացիների կողմից։ Երկու բանակների առաջապահ զօրքերը գտնվում են միմեանցից $2^{1}/_{2}$ մղոն հեռաւորութեամբ։ Գեներալ Լինէվիչ Գիրինն ընտրեց գլխաւոր բանակատեղ։ Նրա զօրքերի մեծ մասը կենտրոնանում էին այդ կէտի մօտ։ Պատերազմական բեմի դրութեան մէջ շուտով տեղի կունենայ փոփոխութիւն։

ԼՕԴԶ, 1 յունիսի։ Սկսեցին աշխատել Շէյբլէրի գործարաններում 5500 բանւորներ, Գէյէրի գործարանում 3500 բանւորներ և մի քանի ուրիշ գործարաններում։

ԼՕՆԴՕՆ, 1 յունիսի։ Երէկ լուրջ յուզմունք տեղի ունեցաւ Ակլինս-Հալլում, Էդինբուրգում։ Էդինբուրգի համալսարանի բժիշկ-ուսանողները ցոյց սարքեցին պրօֆէսօր Դովիի համար։ Երիտասարդների բազմաթիւ ամբոխը հաւաքվեց աուդիտօրիայի առաջ և, չը տեսնելով դասախօսին, ուժով ներս խուժեց շինութիւնը, կտրելով էլէկտրական լուսաւորութեան լամպաները և ամեն բան տակն ու վրա անելով իր ճանապարհի վրա։ Եկան հարիւր ոստիկաններ։ Ուսանողները դիմադրեցին նրանց նարինջներով, հում ձուերի և այլ առարկաների կարկուտով։ Ոստիկանութիւնը սկսեց ձեռնափայտերով խփել, վիրաւորելով ցոյց անողներից շատերին և կալանաւորելով 8 մարդ։ Մի ուսանող հիւանդանոց է ուղարկված ուշագնաց դրութեան մէջ։

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼ, 31 մայիսի։ Գործակատարների գործադուլը Թէօդօսիայում վերջացաւ Սիմֆէրօպօլում. գործադուլի առաջս առան իրանք վաճառականները, նախապէս զիջումներ անելով նրանց։

ՎԻԼՆԱ, 1 յունիսի։ Բացվեց Լիտվայի թեմի հոգևորականութեան համաժողովը՝ քննելու համար տեղական հարցերը և հոգևորականութեան դրութիւնը երկրի մէջ։

ՄՕԴԺԻ, 30 մայիսի։ «Դէյլի Տելէգրաֆ» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է. «Մայիսի 27-ին ես եապօնական Կարմիր խաչի ընկերութեան փոխ-նախագահի հետ միասին այցելեցի Րօժէստվէնսկուն։ Երբ ես ողջունեցի ծովապետին, նա մի փոքր բարձրացաւ անկողնում, սիրալիր ժպիտով սեղմեց ձեռքս և ասեց. «Ինձ լաւ սենեակ տուին գեղեցիկ տեսարանով, ես վայելում եմ յատուկ հոգացողութիւն և ոչ մի անյարմարութիւնից չեմ նեղվում. ես ամեն բան ունեմ ինչ կարող եմ ես ցանկալ, վէրքերը ճակատիս վրա սաղանում են, բայց ձախ ոտս դեռ ևս ցաւում է. վախենում եմ, որ շատ ժամանակ կը պահանջվի, մինչև որ ես կը կարողանամ ման գալ։ Շատ կարելի է, մէկ ամսից յետոյ ես կառողջանամ»։ Ես հարցրի Րօժէստվէնսկու կարծիքը ծովային կռւի վերաբերմամբ։ Նա պատասխանեց միայն, որ եապօնական նաւատորմը այնպէս լաւ է, որ անկարելի էր... և յանկարծ լռեց. երևում էր, որ նա սուր հոգեկան ցաւ էր զգում։ Ծովապետը կրկին անգամ մի փոքր բարձրացաւ անկողնում և շնորհակալութիւն յայտնեց ինձ այցելութեանս համար։ Երբ մենք պատրաստվում էինք հեռանալ. ծովապետը դիմեց ծովապետ Տօգօյին և շնորհակալութիւն յայտնեց իր հետ լաւ վարվելու համար»։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 մայիսի։ Մինիստրների կօմիտէտի և պետական տնտեսութեան դէպարտամէնտի միացեալ ատեանում վճռված է վերջնականապէս սկսել 1905 թւի ամառը Պէրմ-Կունգուր Եկատերինբուրգ երկաթուղական գծի արևմտեան մասի և Պէրմ-Կուրգան գծի կառուցումը։ Եկատերինբուրգ-Կուրգան երկաթուղու արևելեան մասի վիճակը կը վճռվի Տիւմէն-Օմսկ և Տիւմէն-Տօբօլսկ մրցող գծերի հետազօտութիւնները կատարելուց յետոյ։

2 յունիսի

ԲԷԼԳՐԱԴ, 31 մայիսի: Անցեալ շաբաթ Փրիզրէնում, Հին-Սերբիայի սերբիական շըրջաններում սաստիկ յուզմունք է տիրում: Սերբիական տասը պաշտամունքներ, անցնելով Ստրոգա գիւղով, յանկարծ արնաուտների յարձակման են ենթարկվել: Սերբիացիները բարեբախտաբար ... և պաշտպանվում էին ամբողջ օր, բայց երեկոյեան եկաւ թիւրքական բատալիոնը և կռիւը շարունակվեց ամբողջ գիշեր: Հետեւեալ օրը եկաւ մի ուրիշ բատալիոն թնդանօթով և պատերազմում էր ամբողջ օրը: Տունը, ուր գտնվում էին պաշտպանները, հրդեհվեց և պայթեց 40 թուրքեր սպանվեցին: Այդ դէպքը բարձրացրեց ազգաբնակչութեան ոգին: Երկիւղ են կրում, որ պաշտամունքը լայն չափեր կընդունի:

ԼՈՆԴՈՆ, 1 յունիսի: «Դէյլի Էկսպրէս» անգլիական տեղեկութիւններ է ստանում, որ ... 183 598 ... 4922 ... թիւրքական ...

ԼՈՆԴՈՆ, 1 յունիսի: Լուր են հաղորդում, որ ... յունիսի, ...

ԲԵՌԼԻՆ, 1 յունիսի: «Փոստ» ...

ՓԱՐԻԶ, 31 մայիսի: Դէլկասէի հրաժարականը Մարոկկոյում ... Ֆրանսիան ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ինֆանտերիայի գեներալ Լինևիչը ... հեռագրել է 1905 թ. մայիսի 31-ից. «Մայիսի 29 ին ... Սիփինգայ ... Ճանապարհի ... թնդանօթներով: Թշնամու զօրաբաժինը Մանդարինեան ճանապարհի վրա դէպ գրաւեց փոքր ինչ դէպի հարաւ Մին խուանգայից: Մեր առաջապահները մայիսի 29 ին նորից առաջ գնացին դէպի Եանտոլինեան լեռնաշղթան Մինխուանգայի կծ վ.»

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Մայիսի 31 ին: Ռուսաստանը առաջարկում է Պարիզը, իբրև լիազօրների հանդիպման տեղ, իսկ Եապօնիան առաջարկում է Չիֆուն, այս պատճառով հաւանական է, որ տեղի ընտրութիւնը կը թողնվի նախագահ Ռուզվէլտին. սակայն վերջինը երկու կողմի կառավարութիւններին յայտնեց, որ նրանք մահաձայնութեան կը գան առանց նրա աջակցութեան: Եապօնիան գերադասում է, որ տեսակցութիւնը տեղի ունենայ Հեռաւոր Արեւելքի որ և է կէտում, որովհետև ցանկանում է որ նրա ներկայացուցիչը լինի արտաքին ...

լինի թողնել իր պաշտօնը այդքան երկար ժամանակով: — Պետերբուրգի ամերիկական դեսպանը հեռագրեց Ռուսաստանի տուած պատասխանը նախագահ Ռուզվէլտի յայտագրին խաղաղութեան բանակցութիւնների սկզբնաւորութեան մասին: Համաձայն յայտնված առանձին ցանկութեան Ռուզվէլտը չի հրատարակի Եապօնիայի և Ռուսաստանի պատասխանները: — Լուրերի նայելով, երկու պատերազմող կողմերը բարեհաճ աչքով են նայում Հաագայի վրա, որպէս լիազօրների պատահման տեղի վրա:

ՄՕՍԿՎԱ, 1 յունիսի: Ելէկտրական տրամվայի ծառայողները գործադուլ արին: — Քաղաքային վարչութեան կազմած ծրագրով ժողովրդական ներկայացուցչութեան վերաբերմամբ պէտք է լինեն 840 ընտրողական շըրջաններ: — Այստեղ հասան վիրաւորված 32 օֆիցեր և 294 զինուոր:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մեր թղթակիցը հաղորդում է Վլադիվօստօկից թէ հակառակ այն լուրերի թէ փոխ-ծովապետ Բիրիլեվը վերադառնում է Կրօնշտադտ, Բիրիլեվը յունիսի 1-ին հասաւ Վլադիվօստօկ:

ՓԱՐԻԶ, յունիսի 1-ին: Այսօր Մարսէլ հասաւ Մադագասկարի նահանգապետ Գալլիենի: Ռուսաց էսկադրայի Մադագասկարի ափերի մօտ մնալու մասին նա ասաց որ եապօնացիները անտեղի ճարպիկութիւն ցոյց տուին ռուսաց շարժումները լրտեսելու գործում:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Դիպլօմատների ասելով, ոչինչ չէ խանգարում որ խաղաղութեան բանակցութիւնները աջող ընթացք ունենան: Չնայած լուրերին, Եապօնիան չէ բաւականացել Ռուսաստանի պատասխանով, որ ստացել է Ռուզվէլտը և հաղորդել է Տօկիօ: Սպասվում է որ եապօնական կառավարութիւնը շուտով կը հաղորդէ Ռուզվէլտին իր հայեացքը այդ հարցի առթիւ: Լուրերին նայելով, Ռուզվէլտը ջանում է զինադադար կնքել տալ:

ՄՕՔԴԷՆ, յունիսի 1-ին: Մանջուրիայում բալկրվում է անձրեւային շրջանը, բայց ճանապարհների վատ դրութիւնը չի խանգարի պատերազմական գործողութիւնները: Շուտով կարելի է սպասել կարեւոր գործողութիւններ:

ՏՕԿԻՕ: Եապօնական նաւատորմի ընդհանուր կորուստները պատերազմի սկզբից կազմում են 8670 հոգի, այդ թւից սպանված են 221 օֆիցեր, 1782 զինուոր. վիրաւորված են 170 օֆիցեր և 1497 զինուոր:

ԼՈՆԴՈՆ, յունիսի 1-ին: Փոխադրական նաւերի մեծ մասը, որոնք գնում էին բալտիական էսկադրայի հետ, վերադառնում են Եւրոպա, որովհետև հասնել Վլադիվօստօկին անհնարին է համարվում:

ԼՈՆԴՈՆ: Պաշտօնական: Շվեդական թագաւորը նշանակված է անգլիական նաւատորմի ծովապետ:

ՍՏՕԿՀՕԼՄ: Թագաւորը հրատարակեց հրովարտակ շնորհակալութիւն յայտնելով հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքների համար և խիստ կերպով դատապարտելով Նորվեգիայի յեղափոխական գործողութիւնների համար:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական

Գրավաճառանոցում վաճառվում են հետեւեալ գրքերը.

Աբէլեան Ա. Մարդու ճրագներ, պիէս 4 գործ. թ. գ. 50 կ. ճ.ծ, 15 կ.
Բաղասանեան Գ. Սասունցի Դաւիթ (ա. և գ. հատ.). իւրաք. գ. 40 կ. ճ.ծ. 15 կ.
Եզեանց Կ. Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի և ռուսաց կառավարութեան յարաբերութիւնների ծագումը. թ. գ. 40 կ. ճ.ծ. 15 կ.
Թաշյան. Գրական և թատերական հանդէս. թ. գ. 2 ր. ճ.ծ. 40 կ.
Ժան Ժակ Ռուսօ. Էմիլ, գերմ. թարգմ. Յարութիւնեան Ի. թ. գ. 40 կ. ճ.ծ. 15 կ.
Իա Էկալադզէ. Լուսնեակ գիշերին. թարգմ. Ղ. Կ. թ. գ. 5 կ. ճ.ծ. 9 կ.
Լալայեան Ե. Ազգագրական Հանդէս, պատկերներով տ. XII գիրք. թ. 2 ր. ճ.ծ. 40 կ.
Պեշրօվ Գր. եաճ. Բարի սերմեր, թարգմ. Մամբրէ վարդապետ: Վաղարշ. գ. 10 կ. ճ.ծ 9 կ.
Փափազեան Վ. Ալեմգիր, պատմավէպ պարսկական կեանքից, թ. գ. 50 կ. ճ.ծ. 20 կ.

Օտար քաղաքներից պահանջողները գրքերի արժէքը ճ.ծ. կանխիկ պիտի ուղարկեն. միանուագ մի քանի գրքեր պահանջողները ճանապարհի ծախքը վճարում են ստանալու միջոցին:

Դիմել Тифлисъ. Центральную книжную Торговлю. (ո) 1—2

Բժիշկ Ա. Միքայէլեանց

Գնալով արտասահման ժամանակաւոր ընդհատում է հիւանդների ընդունելութիւնը:
(ո, կ. ե.) 1—3

ՄԻ ՀԱՅ ուսանող չափաւոր գնով աջողաբար պատրաստում է աշակերտներ բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար. մասնագէտ է մաթեմատիկայից և նոր ... Հասցէն. Головинскій пр. спросить въ табачномъ магазинѣ Сафарова. ... 1—3

ՍԱՆԱՏՕՐԻՈՒՄ և ՍՄԱՐԱՅԻՆ ԳԱՂՈՒԹ
ԲԺՆՇԿ Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷԻ

Երկրորդ տարի 4400 ոտնաչափ ծովից բարձր:

Սեզօնը յունիսի 15 ից մինչև օգոստոսի 31-ը:

Պատարա Ցեմիում, Բակուրեանի երկաթուղային գծի վրա: Ընդունվում են երկու սեռի երեխաներ և դեռահասներ 8 ից մինչև 16 տարեկան՝ յոգնածներ, ապաքինողներ, սնունդի նուազութիւնից նեղվողներ, սակավարիւններ, տենդոտներ, սակաւարիւնաւորներ, ջղային և ուրիշ այդ տեսակի հիւանդներ: Բժշկութիւնը կլիմայական է և առողջապահական. Լեռնային օդ: Սօսի անտառ: Լաւ սնունդ: Շարժում առաջացնող խաղեր և ֆիզիկական մարզութիւններ, շվեդական մարմնամարզութիւն Լինգի մեթօդով. Օգտուէտ աշխատանքներ, ջրաբուժութիւն, օդային բաղանիքներ և այլն: Մանրամասն տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ գրաւոր կերպով հետեւեալ հասցէով. Патара-Цеми, Доктору В. Д. Гамбашидзе, черезъ Боржомъ.

Բացված է ՉՈՐՍ ԱՄՍՎԱՅ բաժանորդագրութիւն

ՀԱՍԿԵՐ
Մանկական պատկերազարդ ամսագրի
1905 Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ

Ամսագիրը լոյս է տեսնելու 32—48 երեսանոց մեծադիր գրքոյկներով և հրատարակվելու է հետեւեալ ծրագրով

1. Բանահիւսութիւն՝ արձակ և ոտանաւոր (վէպ, պատմուածք, պատկեր, բեմական գրուածք, պօէմ, բանաստեղծութիւն, առակ և այլ գեղարուեստական երկեր):—2. Կենսագրութիւն:—3. Ճանապարհորդութիւն:—4. Գիտական-հանրամատչելի յօդուածներ աշխարհագրութիւնից, պատմութիւնից, բնագիտութիւնից և գիտութեան այլ ճիւղերից:—5. Յօդուածներ գեղարուեստի մասին:—6. Մանր լուրեր և Այլևայլք:—7. Ցիգիեքակա. փորձեր, խաղեր, շարադներ, ռեբուսներ և զանազան զուարճալիքներ:—8. Թղթակցութիւն մանուկ ընթերցողների հետ:

▬ Ամսագրի նպատակն է ա) ներշնչել մանուկ ընթերցողներին վսեմ զգացմունքներ, արծարծելով նրանց մէջ սէր դէպի մարդը և դէպի հայրենի միջավայրը, բ) տալ նրանց ճիշդ հասկացողութիւններ բնութեան և մարդու մասին, գ) զարգացնել նրանց ճաշակը և դ) ուրախութիւն եւ աշխոյժ մտցնել մանկական կեանքի մէջ:

Ամսագիրը ունենալու է նաեւ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ, որ հրատարակվելու է իւրաքանչիւր ամիս 16—24 երեսանոց առանձին տետրերով, հետեւեալ ծ ր ա գ ր ո վ.

1. Յօդուածներ և ռեֆերատներ մանուկների ֆիզիքական, մտաւոր և բարոյական կրթութեան զանազան խնդիրների մասին:—2. Նորութիւններ դպրոցական կեանքից և մանկավարժական գրականութիւնից:—3. Մատենախօսութիւն և քննադատութիւն մանկավարժական և մանկական գրքերի:—4. Մանր լուրեր և Այլևայլք:—5. Խորհուրդներ, հարցեր և պատասխաններ:—6. Փօստարկղ:—7. Յայտարարութիւններ:

▬ Այս բաժինը ի նկատի ունի՝ ա) օգնել ծնողներին և առհասարակ մանուկների դաստիարակութեամբ պարապողներին լուսաբանելու ընտանեկան և հասարակական կրթութեան ճշմարիտ նպատակներն ու միջոցները ներկայ պարագաներում, երբ հայ ընտանիքը ենթարկվում է անխուսափելի արմատական փոփոխութիւնների, բ) իրար մօտեցնել դպրոցը և ընտանիքը և գ) գործնական ցուցմունքներով դիւրացնել ընտանեկան դաստիարակութեան գործը, մանկական ընթերցանութեան և տնային զուարճութիւնների կազմակերպութիւնը, դաստիարակների և վարժուհիների ընտրութիւնը և այլն:

Չ ո ր ս ա մ ս վ ա յ բ ա ժ ա ն ո ր դ ա գ ի ն ն է.

ՀԱՍԿԵՐ մանկական բաժինն Թիֆլիսում և Թիֆլիսից դուրս . . .	1 ր.	մանկավարժական բաժնով . 1 ր. 40 կ.
Արտասահմանում . . .	ԵՐԵՔ ֆ.	ՉՈՐՍ ֆ.

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ Կաս. Լիսիցեան

Բաժանորդ կարելի է գրվել՝ խմբագրատանը, Թիֆլիս, Բեհբութեան փ. № 29, (Редакція журнала «Аскеръ», կամ Rédaction du journal «Hasker») և «Գուտենբերգ» և «Կենտրոնական» գրախանութներում:

Դեռ 1891 թւականին կանւասի վրա կարելու համար զանազան գոյներով տպագրվելու էր յայտնի

«ՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»

պատկերը. բայց սահմանափակ քանակութեամբ տպելու համար և միայն նախապէս բաժանորդ գրվողների համար, ուստի ցանկացողները վաղօրօք դիմելու են С. Петербургъ, Невскій пр. въ Армянскую церковь, В. С. Варданяну. Գինն է հինգ ռուբլի ճանապարհի ծախսով: Պատկերը տպագրվելու է մօտ 90 գոյներով և 62×50 սանթ. մեծութեամբ: Գրավաճառներին և վաճառատներին զիջում չէ լինելու. Նրանք ազատ են վաճառելու իրանց ցանկացած գնով:

Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է: 4—5

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԷՐ“

Առեւտրական տան պահեստում կայ ընտրութեան համար մեծ քանակութեամբ ռուսական եւ արտասահմանեան արդիւնագործութեան

ԿԱՃՈՒԵՂԷՆԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

Տելեֆոն № 346. 81—79 Երեւանեան հրապարակի վրա: